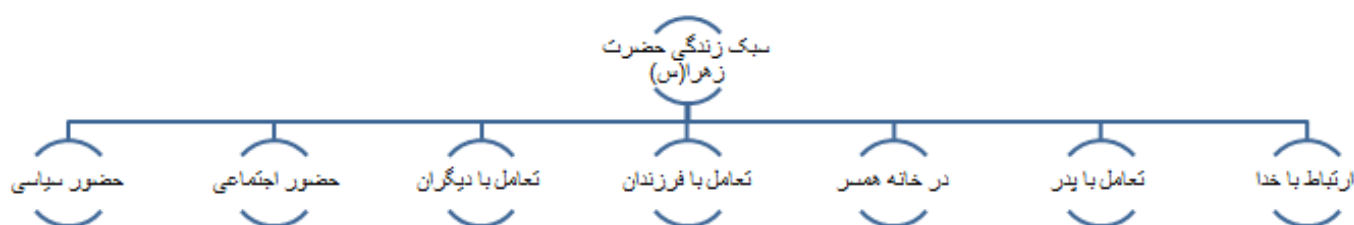

بسم الله الرحمن الرحيم

حضرت فاطمه (س)، الگوی برتر سبک زندگی^{۲۱}

چکیده:

سبک زندگی یا شیوهی زیستن عبارت است از مجموعه عوامل و عناصری که کم و بیش با هم ارتباط داشته و یک شاکله کلی را بوجود می-آورند، رفتارهای فردی و اجتماعی انسان زیرمجموعه این عوامل قرار می‌گیرد؛ هر فردی با انتخاب نوع سبک زندگی در واقع سعادت یا شقاوت خود را در زندگی ابدی آخرت‌اش رقم می‌زند، لذا توجه به این مقوله و اصلاح آن از اهمیت شایانی برخوردار است. یکی از راه‌های اصلاح سبک زندگی، پیروی از الگوی پیشرو و موفق است، دین مبین اسلام و قرآن کریم این امکان را در اختیار آن‌ها گذاشته است و با معرفی الگوهای معصوم راه را برایشان هموار ساخته است؛ یکی از این اسوه‌ها حضرت فاطمه زهرا(س) است، در این نوشتار تلاش شده است گوشه‌ای از سیره حضرت زهرا(س) که نه تنها حجت بر تمامی بشریت، بلکه حجه‌الله علی الحجج هستند، به تصویر کشیده شود. به این منظور، زندگانی آن حضرت، در چند بخش مورد بررسی قرار گرفته است، ابتدا رابطه حضرت با خداوند متعال بیان شده، سپس تعامل ایشان با پدر، همسر، فرزندان و دیگران مطرح گردیده و در پایان به حضور اجتماعی و سیاسی ایشان اشاره و شواهدی از آن آورده شده است؛ به عبارت دیگر مهندسی بحث بصورت نمودار زیر خواهد بود:

واژگان کلیدی:

سبک زندگی، حضرت فاطمه (س)، اسوه، الگو، تمدن ناب

مقدمه:

قانون، هیات حاکمه و مردم سه مولفه اساسی یک تمدن هستند، برای داشتن تمدن ناب بایستی عناصر محوری آن حق‌مدار باشند؛ قانون حق‌مدار از آفت افراط و تفریط مصون است (جوادی آملی، ۱۳۹۱، ص ۴۲) و هیات حاکم حق‌مدار، مومن به قانون در دو بخش عقیده و عمل هستند (جوادی آملی، ۱۳۹۱، ص ۴۳)؛ لذا تمدن ناب تنها در آینه تمدن ظهور خواهد کرد؛ اما برای حق‌مدار شدن عنصر سوم (مردم)، جامعه بشری باید به وسیله برهان عقلی یا دلیل معتبر نقلی کشف کند قانون حق‌مدار که بر مبنای دین الهی می‌باشد، چیست تا بتواند بر طبق آن رفتار کند؟

^۱قندالی، فاطمه، دانشجوی کارشناسی ارشد علوم قرآنی، دانشگاه علوم و فنون قرآن تهران

^۲غضنفری، علی، عضو هیات علمی دانشگاه علوم و فنون قرآن تهران

از آن‌جا که قول و فعل و تقریر معصوم کاملاً منطبق با قانون الهی است، لذا تمسک به سیره معصومین (ع) قطعاً در این زمینه راه‌گشاست. از سوی دیگر انتخاب سبک زندگی که شامل فعالیت‌های فردی و اجتماعی انسان بوده و بر اساس اعتقادات، باورها، ارزش‌ها، ذوق و سلیقه‌ها و ... شکل می‌گیرد، و به عبارت دیگر شیوه زیستن در حیات دنیوی، ارتباط مستقیمی با سعادت یا شقاوت او در حیات اخروی او دارد؛ اسلام دینی جامع است و تمام دستورالعمل‌های لازم جهت رسیدن بشر به سعادت و کمال را در اختیار او گذارده است، اما تنها به این مقدار اکتفا نکرده و علاوه بر نقشه جامع زندگی، افرادی از جنس خودشان را به عنوان الگو و اسوه معرفی فرموده است؛ چنانکه قرآن کریم در سوره مبارکه احزاب آیه ۲۱ می‌فرماید:

«لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ»

علامه طباطبائی در تفسیر این آیه می‌گوید: «معنای آیه این است که یکی از احکام رسالت رسول خدا(ص)، و ایمان آوردن شما، این است که به او تاسی کنید، هم در گفتارش و هم در رفتارش» (طباطبائی، ۱۴۱۷ق، ج ۱۶، ص ۲۸۸) اما از آنجائی که «الناس علی دین ملوکهم» (اربلی، ۱۳۸۱ق، ج ۲، ص ۲۱) امت تابع حاکمان خود خواهد بود؛ لذا با توجه به عصمت پیامبر(ص) و اهل بیت مکرم ایشان، با نصب العین قرار دادن سیره ایشان، می‌توان مایه‌های اولیه زندگی را بدست آورده، درس چگونگی زیستن را از آنها آموخت و نیز با تکیه بر عمل به دستورات و راه و روش آنها، جلوی بسیاری از سقوطها و انحطاطها را سد کرد.

یکی از شخصیت‌های ممتاز که سراسر زندگی‌اش الگویی برای تمامی مسلمانان است، حضرت فاطمه زهرا(س) می‌باشد، چنانکه پیامبر گرامی اسلام(ص) درباره شخصیت بی‌مانند وی فرمود: لو کان الحسن شخصاً لکان فاطمه علیها السلام بل هی اعظم (بحرانی اصفهانی، ۱۴۱۳ق، ج ۱۱، قسم ۱-فاطمه(س)، ص ۱۲۷)؛ اگر تمام خوبی‌ها و فضایل اخلاقی مجسم شود، شایسته است که فاطمه علیها السلام باشد؛ بلکه فاطمه علیها السلام والاتر از همه آنها می‌باشد. با این معیار و توجه به این مساله که ارزش‌های انسانی اختصاص به زن یا مرد ندارد، ایشان نه تنها الگوی عملی برای تمام زنان عالم، بلکه اسوه‌ای برای نوع بشر هستند، از این جهت پیشوایان معصوم نیز هرکدام او را حجت خود دانسته، در رفتار و گفتار به این بانوی باعظمت تاسی می‌نمودند و به پیروان خویش تاکید می‌کردند که فاطمه (س) الگوی عملی و سرمشق زندگی من است. (بابازاده، ۱۳۸۳ش، ص ۶) به عنوان مثال از حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف چنین نقل شده است: «فی ابنة رسول الله لی اسوة حسنة» (بحرانی اصفهانی، ۱۴۱۳ق، ج ۲، ص ۵۶۹)

در این نوشتار به شیوه کتابخانه‌ای تلاش شده است که نمونه‌هایی از سیره عملی حضرت زهرا(س) در ابعاد مختلف بررسی گردد.

سبک زندگی حضرت فاطمه (س)

۱- ارتباط با خدا

۱-۱ نماز و عبادت

حضرت فاطمه(س) در دوران کوتاه عمر خویش، بیش از هرچیز به خودسازی توجه داشت و چنان به عبادت می‌پرداخت که فرشتگان خدا به نظاره می‌ایستادند؛ چنانکه پیامبر گرامی اسلام(ص) فرمود:

فَاطِمَةُ سَيِّدَةُ نِسَاءِ الْعَالَمِينَ مِنَ الْأُولِيِّينَ وَالْآخِرِينَ. وَإِنَّهَا لَتَقُومُ فِي مَحْرَابِهَا فَيَسْلَمُ عَلَيْهَا سَبْعُونَ أَلْفَ مَلَكٍ مِنَ الْمُقَرَّبِينَ وَ يُنَادُونَهَا بِمَا نَادَتْ بِهِ الْمَلَائِكَةُ مَرِيَمَ فَيَقُولُونَ يَا فَاطِمَةُ إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَاكِ وَ طَهَّرَكِ وَ اصْطَفَاكِ عَلَى نِسَاءِ الْعَالَمِينَ. (مجلسی، ۱۴۰۳ق، ج ۴۳، ص ۴۹)

حضرت اکثر شب‌ها را به تهجد و عبادت خدا می‌پرداخت. توجه حضرت به این مقوله تا جایی بود که وی را عابدترین مردم می‌خواندند؛ چنانکه از حسن بصری نقل شده است که: مَا كَانَ فِي هَذِهِ الْأُمَّةِ أَعْبَدَ مِنْ فَاطِمَةَ كَأَنَّ تَقْوَمَ حَتَّى تَوَرَّمَ قَدَمَاهَا: در میان امت، کسی عابدتر از فاطمه (س) نبود و در این زمینه تا آن‌جا پیش رفت که پاهای مبارکش متورم شد. (مجلسی، ۱۴۰۳ق، ج ۳، ص ۸۴)

حضرت زهرا (س) با چنین مقام معنوی، در مقابل دیدگان همه‌ی زنان و مردان عالم است و همگان را دعوت می‌کند که با تاسی از وی خود را به چنین اوجی برسانند؛ این مساله زن و مرد هم نمی‌شناسد، چراکه حضرت خود یک زن بوده و در مقامات معنوی هم‌پایه و هم-سنگ امیرالمومنین (ع) است، لذا برای دست‌یافتن به سبک زندگی مطلوب، بایستی بخشی از آن به عبادت، ذکر خدا و ازدیاد محبت الهی اختصاص یابد.

۲-۱ انس با قرآن

حضرت زهرا (س) علاقه زیادی به تلاوت قرآن داشت، چنانکه می‌فرمود:

حَبَّبَ إِلَيَّ مِنْ دُنْيَاكُمْ ثَلَاثٌ: تِلَاوَةُ كِتَابِ اللَّهِ وَالنَّظَرُ فِي وَجْهِ رَسُولِ اللَّهِ وَالْإِنْفَاقُ فِي سَبِيلِ اللَّهِ؛ از دنیای شما سه چیز محبوب من است: تلاوت قرآن، نگاه به چهره رسول خدا (ص) و انفاق در راه خدا (احادیث فاطمه زهرا سلام الله علیها)

توجه و علاقه حضرت به قرآن کریم تا بدانجا بود که گاهی اوقات که امام علی (ع) از مسجد به منزل می‌آمد، ملاحظه می‌کرد همان آیاتی که لحظاتی قبل بر پیامبر (ص) نازل شده بر زبان فاطمه (س) جاری است، با کمال تعجب می‌پرسید این آیات از چه راهی به شما رسیده است در حالی که لحظاتی پیش نیست که این آیات بر پیامبر (ص) نازل شده؟!

فاطمه (س) در پاسخ می‌فرمود: فرزندان حسن آنها را برایم تلاوت کرده است. (مروجی طبسی، ۱۳۸۰)

این تصویر زیبا از زندگانی حضرت، درس مهمی به پیروانش می‌دهد و آن اینکه بخشی از اوقات هر مسلمانی باید به ارتباط با کلام خدا اختصاص یابد، باید با قرآن و مفاهیم آن عجین شود و تلاش کند تا این مفاهیم در زندگی تجسم پیدا کند، چنانکه درباره اخلاق پیامبر گرامی اسلام (ص) گفته شده است: «كان خلقه القرآن» (مجلسی، ۱۴۰۴ق، ج ۵، ص ۱۳۵) یعنی اخلاق او قرآن بود.

علاوه بر آن اگر مادران با قرآن مانوس باشند، ضمن آن‌که خود از کارکردهای بسیار زیاد قرآن کریم نظیر بهره‌مندی از هدایت الهی، آرامش روان و ... سود خواهند جست، در دامان خود فرزندان قرآنی را پرورش خواهند داد و این، اولین گام در جهت قرآنی نمودن جامعه است و به دنبال خود بسیاری از مشکلات جامعه را برطرف خواهد نمود.

۳-۱ دعا

حضرت فاطمه (س) چگونه سخن گفتن با خدا و چگونه دعا کردن را به آیندگان آموخت، او همیشه دعا می‌کرد و همه چیز از خدا می‌خواست؛ اما نه برای خود، فاطمه (س) حتی در دعا کردن نیز ایثار می‌کرد و همه را بر خود مقدم می‌داشت. (مروجی طبسی، ۱۳۸۰) امام حسن مجتبی (ع) می‌فرماید:

«رَأَيْتُ أُمَّيَ فَاطِمَةَ (عَلَيْهَا السَّلَامُ) قَائِمَةً فِي مِحْرَابِهَا لَيْلَةَ الْجُمُعَةِ، فَلَمْ تَزَلْ رَاكِعَةً سَاجِدَةً حَتَّى أَنْفَجَرَ عَمُودَ الصُّبْحِ، وَ سَمِعْتُهَا تَدْعُو لِلْمُؤْمِنِينَ وَ الْمُؤْمِنَاتِ، وَ تُسَمِّيهِمْ، وَ تُكثِرُ الدُّعَاءَ لَهُمْ، وَ لَا تَدْعُو لِنَفْسِهَا بَشَىءٍ، فَقُلْتُ: يَا أُمَّاهُ، لِمَ لَا تَدْعِينَ لِنَفْسِكَ كَمَا تَدْعِينَ لِغَيْرِكَ؟ فَقَالَتْ: يَا بَنِيَّ، الْجَارِ ثُمَّ الدَّارِ» (طبری آملی صغیر، ۱۴۱۳ق، ص ۱۵۲)

شب جمعه‌ای مادرم را دیدم که در محراب عبادت ایستاده بود و پیوسته به رکوع و سجود مشغول بود تا این‌که شب به پایان رسید؛ شنیدم که برای مومنین و مومنات با ذکر نامشان فراوان دعا می‌فرمود، اما برای خود چیزی درخواست نمی‌کرد؛ پرسیدم: مادر! چرا همانطور که برای دیگران دعا می‌کنی، برای خودت دعا نمی‌کنی؟ فرمود: پسر! اول همسایه بعد اهل خانه (ابتدا باید دیگران را دعا کرد).

۴-۱ خلوص نیت:

حضرت زهرا(س) مظهر اخلاص بود و در قول و عمل بر آن تاکید می‌کرد، چنانکه می‌فرمود:

مَنْ أَصْعَدَ إِلَى اللَّهِ خَالِصَ عِبَادَتِهِ أَهْبَطَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ إِلَيْهِ أَفْضَلَ مَصْلَحَتِهِ. (مجلسی، ۱۴۰۳ق، ج ۶۷، ص ۲۴۹)

هرکس عبادات خالصانه خود را به سوی خدا فرا فرستد، خداوند متعال بهترین مصلحت‌ها را برای او فرو می‌فرستد.

اخلاص یعنی اینکه انسان در انجام هرکاری تنها قرب الهی را در نظر بگیرد و فواید و آثار جنبی، شخص را متوجه خود نسازد. به عبارت دیگر انسان، کار را برای خدا و به عشق انجام وظیفه انجام دهد. انسان برای هوای نفس، برای رسیدن به مال، به ثروت، به مقام، نام نیک، قضاوت تاریخ، برای انگیزه‌های نفسانی، برای اشیاع صفت پلید حسد، طمع، حرص، زیاده‌طلبی و افزون‌طلبی کار نکند! کار را برای خدا و محض انجام وظیفه بکند. این، معنای اخلاص است، این چنین کاری پیش می‌رود. این گونه کاری مثل شمشیر برنده، هر مانعی را از سر راه برمی‌دارد. (بیانات مقام معظم رهبری در جمع بسیجیان به مناسبت هفته بسیج)

۲-۲ تعامل با پدر

۱-۲ حمایت عاطفی از پدر

پیامبر گرامی اسلام(ص) پس از وفات حامیان اصلی خود یعنی همسرش خدیجه(س) و عموی گرامیش ابوطالب(ع) بیش از پیش تحت فشار و آزار و اذیت‌های دشمن بود؛ در این شرایط با وجود آن‌که حضرت زهرا(س) سن کمی داشت، اما تکیه‌گاهی برای تسکین آلام پدر به شمار می‌رفت، به عنوان مثال روایت شده است که:

و روی أهل الحدیث أن النضر بن الحارث و عقبه بن ابی معیط و عمرو بن العاص عهدوا إلى سلی جمل فرفعوه بینهم و وضعوه علی رأس رسول الله ص و هو ساجد بقاء الكعبة فسأل علیه فصر و لم یرفع رأسه و بکی فی سجوده و دعا علیهم فجاءت ابنته فاطمة ع و هی باکیه فاحتضنت ذلک السلا فرفعه عنه فألقته. (ابن ابی الحدید، ۱۴۰۴ق، ج ۶، ص ۲۸۲)

سه نفر به نام نضر بن حارث، عقبه بن ابی معیط و عمرو بن عاص با یکدیگر عهد کردند که کتافات شتر را بر سر رسول خدا(ص) بریزند، آن‌ها این تصمیمشان را عملی کردند و آن را بر سر پیامبر(ص) که در حال سجده بود ریختند، حضرت بر این واقعه صبر کرده و سرشان از سجده برداشته و با گریه آن‌ها را نفرین کرد. در این هنگام فاطمه(س) گریه‌کنان نزد پدر آمده و آن کتافات را برطرف کرد و پدر بزرگوارش را دلداری داد.

۲-۲ احترام به پدر

یکی از خصوصیات ممتاز حضرت زهرا(س)، ارادت و احترام فوق‌العاده ایشان نسبت به پدر بزرگوارشان است؛ امام صادق(ع) می‌فرماید: قَالَتْ فَاطِمَةُ ع لَمَّا نَزَلَتْ لَا تَجْعَلُوا دُعَاءَ الرَّسُولِ بَيْنَكُمْ كَدُعَاءِ بَعْضِكُمْ بَعْضًا رَهْبَتُ رَسُولِ اللَّهِ ص أَنْ أَقُولَ لَهُ يَا أَبَتِ فَكُنْتُ أَقُولُ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَأَعْرَضَ عَنِّي مَرَّةً أَوْ اثْنَيْنِ أَوْ ثَلَاثًا ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَيَّ فَقَالَ يَا فَاطِمَةُ إِنَّهَا لَمْ تَنْزِلْ فِيكَ وَ لَا فِي أَهْلِكَ وَ لَا فِي نَسْلِكَ أَنْتِ مِنِّي وَ أَنَا مِنْكَ إِنَّمَا نَزَلَتْ فِي أَهْلِ الْجَفَاءِ وَ الْغُلَظَةِ مِنْ قُرَيْشٍ أَصْحَابِ الْبَدَخِ وَ الْكِبْرِ قَوْلِي يَا أَبَتِ فَإِنَّهَا أَحْيَا لِلْقَلْبِ وَ أَرْضَى لِلرَّبِّ (مجلسی، ۱۴۰۳ق، ج ۴۳، ص ۳۳)

فاطمه(س) فرمود: هنگامی که آیه شریفه " لَا تَجْعَلُوا دُعَاءَ الرَّسُولِ بَيْنَكُمْ كَدُعَاءِ بَعْضِكُمْ بَعْضًا " (نور/۶۳) نازل شد (که پیامبر(ص) را همانند صدا زدن معمول بین خودتان صدا زنید)، رسیدم که به ایشان «ای پدر» بگویم، لذا آن حضرت را «یا رسول الله» می‌گفتم، اما پیامبر(ص) فرمود: ای فاطمه! این آیه درباره تو، اهل و نسلت نازل نشده است، چراکه تو از من و من از تو هستم.

درس مهمی که در این رویداد نهفته است، صمیمیت در عین احترام کامل به پدر و مادر است.

۳-۲ شادی پیامبر (ص) از دیدار حضرت

رفتار فاطمه (س) به گونه‌ای بود که مایه سرور و سکون پدر گرامیشان بود، تا جایی که پیامبر (ص) به ایشان لقب «ام ابیها» داده بودند. روایت شده است هنگامی که این آیه قرآن بر پیامبر اسلام (ص) نازل شد:

«وَإِنْ جِهَنَّمُ لَمَوْعِدُهُمْ أَجْمَعِينَ، لَهَا سَبْعَةُ أَبْوَابٍ لِكُلِّ بَابٍ مِنْهُمْ جُزْءٌ مَقْسُومٌ» (حجر/۴۳ و ۴۴)

آن حضرت بسیار گریه کرده و اصحاب آن حضرت نیز همه گریان شدند و کسی توان صحبت و سخن گفتن با حضرت را نداشت. و چون هرگاه پیغمبر اسلام (ص) دخترش حضرت فاطمه (س) را می‌دید، شادمان و خوشحال می‌گردید، به همین علت سلمان به سوی منزل آن مخدّره آمد تا ایشان را نزد پدر بزرگوارش آورد و موجب شادی و آرامش رسول خدا گردد. (ابن طاووس، ۱۴۱۵ق، ص ۲۷۴)

۳-۳ حضرت زهرا (س) در خانه همسر

۱-۳ ساده زیستی

شروع زندگی مشترک حضرت زهرا (س) با امیرالمومنین (ع) توأم با سادگی بود، میزان مهریه و جهیزیه آن حضرت گواه این موضوع است. درباره میزان مهریه ایشان اقوال گوناگونی وجود دارد، اما ظاهراً در این تردیدی نیست که مهر فاطمه (س) از پانصد درهم فراتر نرفته است، در واقع سیره و روش معصومین بویژه پیامبر بزرگوار اسلام (ص) این بود که بر اساس پانصد درهم که به مهرالسنة معروف گشت عمل می‌کردند تا عملاً به مردم بفهمانند که مهرهای سنگین صلاح ملت نیست.

صورت جهیزیه ایشان نیز به نقل از امالی شیخ طوسی به شرح زیر است:

قَمِيصٌ بِسَبْعَةِ دَرَاهِمٍ، وَ خِمَارٌ بِأَرْبَعَةِ دَرَاهِمٍ، وَ قَطِيفَةٌ سَوْدَاءٌ خَيْبَرِيَّةٌ، وَ سَرِيرٌ مُزْمَلٌ بِشَرِيطٍ، وَ فِرَاشَانِ مِنْ جِنْسِ مِصْرٍ، حَشْوُ أَحَدِهِمَا لَيْفٌ، وَ حَشْوُ الْآخَرِ مِنْ جَزِّ الْعَنَمِ، وَ أَرْبَعُ مَرَاقِقَ مِنْ أَدَمِ الطَّائِفِ حَشْوُهَا إِذْخِرٌ، وَ سِتْرٌ مِنْ صُوفٍ، وَ حَصِيرٌ هَجْرِيٌّ، وَ رَحَى الْيَدِ، وَ مِخْضَبٌ مِنْ نُحَاسٍ، وَ سِقِيُّ مِنْ أَدَمٍ، وَ قَعْبٌ لِلَّيْنِ، وَ شَيْءٌ لِلْمَاءِ، وَ مِطْهَرَةٌ مُزَفَّتَةٌ، وَ جَرَّةٌ خَضْرَاءُ، وَ كِبْرَانُ خَرْفٍ. (طوسی، ۱۴۱۴ق، ص ۴۰)

پیراهن زنانه به هفت درهم، روسری بلند به چهار درهم، قطیفه مشکی خیبری، تخت مخصوص عربی، دو عدد تشک یکی پشمی و دیگری از جنس لیف خرما، چهار عدد بالش، پرده، حصیر، آسیاب دستی، کاسه مسی، مشکی از پوست، کاسه چوبی برای شیر، ظرفی برای آب، آفتابه‌ای برای وضو و سبوی سبز رنگ و...

بنابراین جهیزیه حضرت بسیار مختصر و تنها شامل وسایل ضروری زندگی بوده است، توجه به این نکته، در آسان‌ساختن ازدواج جوانان و جلوگیری از چشم و هم‌چشمی‌های مرسوم در این زمینه نقش بسزایی خواهد داشت.

بعد از ازدواج نیز این روند ادامه داشت، تا جایی که سلمان با دیدن دوازده پینه روی لباس حضرت به شدت متاثر شده و می‌گوید:

«وَإِذَا حَزَنَاهُ إِنَّ بَنَاتِ قَيْصَرَ وَ كِسْرَى لَفِي السُّنْدُسِ وَ الْحَرِيرِ وَ ابْنَةُ مُحَمَّدٍ صَ عَلَيْهَا شَمْلَةٌ صُوفٍ خَلَقَتْ قَدْ خَيْطَتْ فِي اثْنَيْ عَشَرَ مَكَانًا (مجلسی، ۱۴۰۳ق، ج ۴، ص ۸۸) واحزنانه! دختران قیصر و کسری در جامه‌های حریر باشند، اما بر سر دختر پیامبر (ص) چادری مندرس با دوازده وصله و پینه!

در واقع می‌توان گفت میزان زهد و بی‌رغبتی حضرت به زخارف دنیا سبب گشته بود که از متاع قلیل دنیا به اندک چیزی قانع باشد و در عوض به مقامات والای معنوی برسد، پاسخی که پیامبر (ص) در مقابل تعجب و تاثر سلمان داد موید این مطلب است؛ آن‌جا که فرمود:

«ای سلمان! این دختر من از سابقین است.»

۲-۳ احترام به همسر

یک از اصول مهم در روابط زناشویی، احترام متقابل بین زوجین است، در این زمینه نیز حضرت زهرا(س) نمونه کامل و بی‌بدیل هستند ایشان نام همسر خود را با احترام خطاب کرده و ایشان را با القابی چون ابالحسن، امیر مومنان و پسرعمو یاد می‌کردند. رعایت این نکته، یعنی احترام متقابل، ریشه بسیاری از مشکلات بخصوص سوء تفاهم‌ها را در زندگی مشترک جوانان را از بین خواهد برد.

۳-۳ مایه سرور همسر

رفتار حضرت زهرا(س) به گونه‌ای بود که مایه تسکین و آرامش حضرت علی(ع) به عنوان همسرشان بود، در واقع حضرت، مصداق کامل آیه شریفه بودند که می‌فرماید: «وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْ خَلَقَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا لِتَسْكُنُوا إِلَيْهَا وَجَعَلَ بَيْنَكُمْ مَوَدَّةً وَرَحْمَةً» (۲۱ روم) در این رابطه حضرت علی(ع) می‌فرمودند: «هرگاه به خانه می‌آمدم و به زهرا(س) نگاه می‌کردم تمام غم و غصه‌هایم برطرف می‌شد.» (ارفع، ۱۳۷۰ش، ص ۴۱)

۴-۳ مورد رضایت همسر

مولای متقیان، امیر مومنان علی(ع) در مقام همسر فاطمه(س) در برابر مهر و محبت و فداکاریها او را «سرور و سید» خویش خوانده و اظهار می‌داشت: «هیچ امر مکروهی از فاطمه(س) ندیدم» (بابزاده، ۱۳۸۴ش، ص ۸) یا اینکه می‌فرمود: به خدا قسم بعد از ازدواج با فاطمه(س) تا هنگام مرگ او، هرگز کاری نکردم که فاطمه غضبناک شود و فاطمه هم هیچ‌گاه ما خشمناک ننمود و از دستوراتم سرپیچی نکرد. (ارفع، ۱۳۷۰ش، ص ۴۱)

رضایت و خشنودی علی(ع) از فاطمه(س) تا بدانجا بود که پس از به خاک سپردن حضرت، به خداوند متعال چنین عرضه می‌دارد که: **اللَّهُمَّ إِنِّي رَاضٍ عَنِ ابْنَةِ نَبِيِّكَ** (ابن بابویه، ج ۲، ص ۵۸۸): خدایا! من از دخت پیامبرت راضی هستم.

۵-۳ خدمت بی‌منت و کار در خانه

فاطمه(س) با وجود داشتن چهار فرزند خردسال، جز در سال‌های آخر که خادمه‌ای برای آن حضرت معین شد، تمام کارهای خانه را خودش انجام می‌داد. فاطمه(س) خود از چاه آب می‌کشید و جو آسیاب می‌کرد، اما اظهار خستگی نکرده و هرگز به خاطر چنین کارهایی بر شوهر منت نگذاشت.

امام علی(ع) در این رابطه فرموده است: «فاطمه زهرا(س) در خانه من فوق العاده زحمت می‌کشید، او آن قدر از چاه آب کشید که سینه‌اش مجروح شد. آن چنان به آرد کردن جو پرداخت که دست‌هایش متورم گردید، به قدری به نظافت خانه و پخت و پز غذا مشغول شد که لباسهایش غبارآلود شد...» (شهیدی، ۱۳۷۹ش، ص ۸۵)

اما با این وجود هرگز لب به اعتراض نگشود، بلکه به عکس در همه حال شکرگزار خداوند بود؛ طوری که نقل شده است: **رَأَى النَّبِيَّ ص فَاطِمَةَ وَ عَلَيْهَا كِسَاءٌ مِنْ أَجَلَّةِ الْإِبِلِ وَ هِيَ تَطْحَنُ بِيَدَيْهَا وَ تُرْضِعُ وَ لَدَهَا فِدَمَعَتٌ عَيْنَا رَسُولِ اللَّهِ ص فَقَالَ يَا بِنْتَاهُ تَعْجَلِي مَرَارَةَ الدُّنْيَا بِحَلَاوَةٍ الْآخِرَةِ فَقَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى نِعْمَائِهِ وَ الشُّكْرُ لِلَّهِ عَلَى آلائِهِ فَأَنْزَلَ اللَّهُ وَ لَسَوْفَ يُعْطِيكَ رَبُّكَ فَتَرْضَى.** (مجلسی، ۱۴۰۳ق، ج ۴، ص ۸۶)

زمانی که حضرت رسول(ص) با دیدن وضعیت حضرت که از یک سو با دستان خود آسیاب را می‌چرخاند و از سوی دیگر فرزندش را شیر می‌داد، فرمود: دخترم! سختی زندگی زودگذر دنیا را به شیرینی راحتی آخرت تحمل کن، حضرت زهرا(س) تنها زبان به حمد و شکر گشود و سپس آیه شریفه را تلاوت فرمود که: «وَلَسَوْفَ يُعْطِيكَ رَبُّكَ فَتَرْضَى»

۳-۶ حفظ آبروی خانواده

روزی علی(ع) و فاطمه(س) به خدمت رسول خدا (ص) آمده درخواست کردند تا کارها را بینشان تقسیم فرماید؛ پیامبر(ص)، فاطمه(س) را به خدمت در درون خانه گماشت و آن چه مربوط به بیرون از خانه بود، به علی(ع) واگذار کرد. فاطمه(س) از این تقسیم صحیح و حساب شده بسیار خوشحال گشت، اما این تقسیم بدان معنا نبود که فاطمه(س) در کارهایی که مربوط به تامین معاش و زندگی است به علی(ع) کمک نکند، بلکه بر اساس برخی از روایات، هم علی(ع) در خانه به کمک زهرا(س) می‌شتافت و گاهی فاطمه برای تامین معاش و حفظ آبروی خانواده به علی(ع) کمک می‌نمود؛ مثلاً در مقابل رسیدن پشم برای مردم، قدری جو می‌گرفت و برای همسر و فرزندانش نانی تهیه می‌کرد.

۳-۷ عدم درخواست کاری که خارج از توانایی شوهر است

حضرت زهرا(س) هرگز کاری را که احتمال می‌دادند از دست همسر ساخته نباشد، از علی(ع) درخواست نمی‌کردند و می‌فرمودند:

يَا أَبَا الْحَسَنِ، إِنِّي لَأَسْتَحِي مِنْ إِلَهِي أَنْ أَكَلِّفَ نَفْسَكَ مَا لَا تَقْدِرُ عَلَيْهِ. (بحرانی، ۱۴۱۱ق، ج ۲، ص ۲۶۹)
از خدای خود شرم دارم که از تو چیزی را در خواست نمایم و تو توان تهیه آنرا نداشته باشی.

طبق این شاخصه، بایستی سطح توقعات بیجا را پایین آورد، توقعات زیاد و بالا موجب تنگی معیشت می‌شود و اولین ناراحتی آن به خود انسان می‌رسد، بنابراین از موجبات سعادت خانواده‌ها این است که در زندگی شیوه قناعت را در پیش گیرند و تا حد امکان یکدیگر را به تکلف نیندازند.

۴-۱ تعامل با فرزندان

تربیت یکی از عوامل تکوین شخصیت انسان است، لذا نقش مربی در این رابطه بسیار ویژه و حساس است، از طرفی بهترین روش تربیتی و پرورش، حسن رفتار والدین است.

حضرت زهرا(س) نمونه عینی و کامل این مساله است: چراکه معصوم از هرگونه خطا و اشتباه بودند و لذا رفتار و سلوک او در مقابل دیدگان کودکان، از بالاترین میزان تاثیرگذاری برخوردار بود؛ اینگونه بود که فرزندان بزرگوار ایشان هرکدام مظهر شجاعت، عدالت، نوع-دوستی و ... بودند.

جدای از این مساله، با دقت در سیره حضرت زهرا(س) نکات خاص تربیتی نیز قابل برداشت است، به عبارت دیگر ایشان با بکارگیری نکات مهم تربیتی، فرزندان را تحویل جامعه اسلامی داد که هریک به الگوهای برجسته‌ای برای مسلمانان مبدل گشتند؛ در ادامه نمونه‌ای از این نکات مورد اشاره قرار می‌گیرد.

۴-۱ آموزش به کودکان در قالب بازی

حضرت زهرا(س) که مادری نمونه بود، هر وقت می‌خواست با فرزندان خردسالش بازی کند، آن‌ها را روی دست می‌چرخاند، بالا و پایین می‌کرد و با خواندن اشعاری آن‌ها را به پیروی از حق و حقیقت فرا می‌خواند. (حسینی، ۱۳۹۰) مثلاً وقتی با امام حسن(ع) بازی می‌کرد، این عبارات را برای او می‌خواند:

وَ اخْلَعْ عَنِ الْحَقِّ الرَّسْنَ

وَلَا تُؤَالِ ذَا الْإِلْحَنِ

أَشْبَهَ أَبَاكَ يَا حَسَنُ

وَ اعْبُدْ إِلَهًا ذَا مَنَنِ

«ای حسن جان مانند پدرت باش، ریسمان را از گردن حق بردار، خدای احسان‌کننده را پرستش کن و با افراد کینه‌توز دوستی مکن» (ابن شهر آشوب مازندرانی، ۱۳۷۹ق، ج ۳، ص ۳۸۹) در واقع حضرت زهرا(س) با دو بیت شعر که مناسب حال کودک نیز می‌باشد، چند نکته مهم را همزمان به کودک خردسالشان آموزش می‌دهند:

(الف) سفارش به انتخاب و اتخاذ الگو و اسوه در زندگی.

(ب) معرفی الگوی شخصیتی به کودک و سفارش به داشتن صفات برجسته علوی همچون شجاعت، عدالت و....

(ج) سفارش به دفاع از حق و حقیقت.

(د) توصیه به عبادت و پرستش خدای صاحب منت.

(ه) دستور به دوری از دوستی و همراهی افراد شرور و کینه توز (استفاده از جاذبه شعر در تربیت کودک)

درواقع با این عمل، علاوه بر تامین نیاز کودک به بازی، آموزش‌های لازم دوران کودکی نیز داده می‌شود. و معلوم است که این نوع آموزش نسبت به آموزش‌های خشک و بی‌روح و امر و نهی‌های آزاردهنده، چقدر مفید و لذت‌بخش و تاثیرگذار خواهد بود.

۴-۲ توجه به آینده فرزندان

توجه حضرت به همسر و فرزندانش، تا پس از شهادت ایشان نیز تداوم داشت، به گونه‌ای که به عنوان وصیت به علی(ع) فرمود:

يَا ابْنَ عَمِّ رَسُولِ اللَّهِ أَوْصِيكَ أَوْلًا أَنْ تَتَزَوَّجَ بَعْدِي بِأَيِّهِ أُخْتِي أَمَامَةً فَإِنَّهَا تَكُونُ لَوْلَدِي مِثْلِي فَإِنَّ الرِّجَالَ لَا بُدَّ لَهُمْ مِنَ النِّسَاءِ

اکنون از تو می‌خواهم، چنانچه بعد از من خواستی همسری برگزینی، امامه دختر خواهرم را انتخاب نمائی، که او برای فرزندانم چون من (مادری دلسوز و مهربان) است. (مجلسی، ۱۴۰۳ق، ج ۴۳، ص ۱۹۲)

در مجموع طبق آنچه گفته شد، می‌توان گفت اگر زن به خانواده پایبند باشد، به تربیت فرزند اهمیت بدهد، به بچه‌های خود رسیدگی کند، آن‌ها را در آغوش خود بزرگ کند، برای آن‌ها آذوقه‌های فرهنگی قصص، احکام، حکایت‌های قرآنی، ماجراهای آموزنده و ... فراهم کند و در فرصتی به فرزندان خود مثل غذای جسمانی بچشاند، نسل‌ها در آن جامعه بالنده و رشید خواهد شد. این هنر زن است که منافاتی با سایر کارکردهای او ندارد. (کربلایی نظر، ۱۳۹۱ش، ص ۵۹)

۵-۱ تعامل با دیگران

۱-۵ ارتباط با نامحرم

اسْتَأْذَنَ أَعْمَى عَلَى فَاطِمَةَ عَ فَحَجَّجْتُهُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص لَهَا لِمَ حَجَّجْتِيهِ وَهُوَ لَا يَرَاكِ فَقَالَتْ ع إِنْ لَمْ يَكُنْ يَرَانِي فَإِنِّي أَرَاهُ وَهُوَ يَشْمُ الرِّيحَ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص أَشْهَدُ أَنَّكَ بَضْعَةٌ مِنِّي. (مجلسی، ۱۴۰۳ق، ج ۴۳، ص ۹۱)

امام کاظم(ع) به نقل از امیرالمؤمنین(ع) می‌فرماید: روزی مردی نابینا بر حضرت زهرا(س) وارد شد؛ و حضرت فاطمه علیها السلام خود را مخفی کرد. حضرت رسول(ص) پرسید: ای فاطمه چرا پنهان شدی، درحالی که آن مرد تو را نمی‌دید؟ پاسخ داد: بلی، او نابینا بود، ولی من که او را می‌دیدم. علاوه بر آن، او بوی بدن مرا استشمام می‌کرد؛ در این‌جا بود که حضرت رسول(ص) فرمود: برآستی که پاره تن من هستی.

اما چرا مساله حجاب تا این اندازه مورد تاکید اسلام و الگوی برتر آن یعنی حضرت زهرا(س) است؟

اولا باید دانست که مساله‌ی حجاب به معنای منزوی کردن زن نیست، بلکه به جلوگیری از اختلاط و آمیزش بی‌قید و شرط زن و مرد در جامعه است، رعایت این مساله، کارکردهای زیادی هم برای خود زن و هم برای جامعه در پی دارد:

حجاب عاملی برای تعالی و تکریم شخصیت زن در چشم دیگران، حتی در چشم مردان شهوتران و بی‌بندوبار است،

حجاب یاری کننده زن و مرد در رسیدن به درجات معنوی است، چراکه با حفظ حجاب دچار لغزشگاه‌های بسیار لغزنده‌ای که سر راه آن‌ها قرار دارد نخواهند شد؛

عاملی در جهت تمرکز دل‌ها و محبت‌های همسران روی یک نقطه، وفادار ماندن زوجین به یکدیگر و در نتیجه حفظ استحکام کانون خانواده است؛

حجاب موجب حفظ امنیت و سلامت اجتماعی جامعه است و ...

از همین روست که مساله حجاب مورد هجمه گسترده دشمنان اسلام است، لذا باید دانست که اگر در سبک زندگی اسلامی این نکته رعایت نشود، همان ابتدائی که غرب دچار آن است و مایل است که آن را در سایر کشورها هم رسوخ دهد، پیش می‌آید و جامعه از پیشنازی در حرکت به سمت ارزش‌ها باز خواهد ماند.

۲-۵ راستگویی:

حضرت زهرا(س) راستگوترین مردم بود، چنانکه از عایشه نقل شده است:

«وَعَنْ عَائِشَةَ وَ ذَكَرَتْ فَاطِمَةَ عَلَيْهَا السَّلَامُ مَا رَأَيْتُ أُصْدَقَ مِنْهَا إِلَّا أَبَاهَا». (مجلسی، ۱۴۰۳ق، ج ۴۳، ص ۵۳) راستگوتر از فاطمه کسی را ندیدم، جز پدرش.

راستگویی، تاثیر زیادی در سلامت روابط فردی و اجتماعی دارد؛ شخصی که دروغ می‌گوید، اولاً آسودگی خاطر ندارد و همواره نگران برملا شدن کذب گفته‌های خویش است، ثانیاً این خصیصه در حیطه زندگی خانوادگی‌اش، سبب می‌شود ظن و بدگمانی نسبت به او تقویت یابد و به تبع آن حس علاقه و محبت روز به روز کم‌رنگ‌تر گردد، از سوی دیگر به لحاظ اجتماعی نیز به تدریج اعتبار خود را از دست می‌دهد، علاوه آن‌که باید منتظر عواقب اخروی عمل خود نیز باشد. لذاست که حضرت امیر(ع) می‌فرماید: «خَيْرُ الْقَوْلِ الصِّدْقُ وَ فِي الصِّدْقِ السَّلَامَةُ» (کراچکی، ۱۴۱۰ق، ج ۲، ص ۱۴)

۳-۵ برخوردار با طالب علم

امام حسن عسکری(ع) فرمود: زنی نزد حضرت فاطمه(س) شرفیاب شد و سوالی پرسید. حضرت جواب مسئله او را داد. وی بار دوم و سوم آمد و پرسید و پاسخ گرفت و این عمل تا ده بار تکرار شد و باز هم فاطمه زهرا(س) جواب سؤال او را بیان کرد؛ آن زن از این همه رفت و آمدهای پی در پی شرمنده شد و گفت: بیش از این شما را به زحمت نمی‌اندازم و دیگر سؤال نمی‌کنم.

صدیقه طاهره(س) فرمود باز هم بیا و هر چه سؤال داری بپرس، سپس ادامه داد اگر کسی را روزی اجیر نمایند که بار سنگینی را تا ارتفاعی بالا ببرد، ولی در مقابل بعنوان اجر و مزد به وی صد هزار دینار طلا بدهند، آیا در مقابل چنین اجرتی این بار سنگین برایش دشوار خواهد بود؟ آن زن پاسخ داد: نه.

حضرت فرمود: هر مسئله‌ای که پاسخ می‌دهم خداوند بیش از فاصله بین زمین و عرش که پر از لؤلؤ و جواهر شده باشد به من پاداش می‌دهد. پس مسلم است که تو هر قدر سؤال کنی برای من هیچ‌گونه ناراحتی ایجاد نخواهد کرد. از پدرم رسول خدا (ص) شنیدم که می‌فرمود: روز قیامت که علمای شیعیان ما محشور می‌گردند به میزان دانششان به آنان خلعت‌های گرانبهایی داده می‌شود و میزان خلعت‌ها با میزان تلاشی که برای ارشاد بندگان خدا نموده، مناسبت دارد.

سپس حضرت فاطمه(س) فرمود: یک نخ از این خلعت‌های آخرتی از آن‌چه که خورشید یک میلیون بار بر آن بتابد با ارزش‌تر است.

(مروجی طبسی، ۱۳۸۰)

این روایت علاوه بر این که برخورد کریمانه با طالب علم و میزان اهتمام حضرت به تعلیم و تعلم را نشان می‌دهد، درس بسیار مهمی دربردارد و آن این که آموزگاران و معلمان، پرسش‌های طالبان علم را صبورانه و بدون اظهار ناخرسندی پاسخ دهند و مطمئن باشند که پاداش آنان نزد خداوند متعال محفوظ است.

نکته دیگر سفارش ضمنی به دانش‌اندوزی است، حضرت نه تنها خود مظهر علم و دانش بودند، بلکه دیگران را توصیه می‌فرمودند و در جهت تربیت آنان می‌کوشیدند؛ چنانکه فضه که خادمه حضرت زهرا(س) بود، بیست سال تمام مقصود خود را با خواندن آیات قرآن بیان می‌کرد. (مجلسی، ۱۴۰۳ق، ج ۴۳، ص ۴۹) نکته قابل توجه این است که اگر فضه که خادمه حضرت بود چنین باشد، معلم و مربی او که تمام فضایل اخلاقی و کمالات انسانی و علوم سرشار خویش را از منبع فیض بی‌متنهای الهی کسب کرده چگونه است؟ (بابازاده، ۱۳۸۴ش، ص ۶۰) جابر بن عبد الله انصاری می‌گوید؛ پیامبر گرامی(ص) فرمود:

انَّ اللَّهَ جَعَلَ عَلِيًّا وَ زَوْجَتَهُ وَ ابْنَاهُ حَجَجَ اللَّهَ عَلَى خَلْقِهِ وَ هُم ابواب العلم في امتي؛ من اهتدى بهم هُدىً إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ
خدای سبحان؛ علی(ع) و همسرش فاطمه(س) و فرزندانش را حجت‌های خود بر مردم قرار داده است و آنان باب‌های علم برای امت من هستند. هر کسی در جست و جوی هدایت توسط آنان باش، به صراط مستقیم هدایت می‌یابد. (شواهد التنزیل لقواعد التفضیل، ج ۱، ص ۷۶)

لذا تحصیل علم و دانش زن و مرد نمی‌شناسد، همان‌گونه که مردان باید در راه سازندگی کشور علوم لازم را بیاموزند، زنان نیز بایستی علوم را که در راه سازندگی کشور بخصوص سازندگی نسل نو و تربیت اسلامی او لازم است کسب نمایند.

۵-۴ التزام به تعهدهای اخلاقی و تطابق گفتار و کردار در زندگی

گویند: هنگامی که پیامبر (ص) فضه را به فاطمه (س) هبه کرد تا در کارهای خانه او را کمک نماید، سفارش فرمود: تا با او مدارا شود، به همین سبب حضرت کارهای خانه را تقسیم فرمود، به این شکل که کارهای خانه یک روز با وی و روز دیگر با خادمه‌اش باشد؛ در مرحله عمل نیز چنین کرده و تا آخر بدان پای بند بود. سلمان گوید: روزی فاطمه(س) نشسته بود: و در برابرش دستاس گذارده بود، و جو آرد می‌کرد و دست‌های آن حضرت زخمی شده بود، از سوی دیگر حسین(ع) در گوشه خانه از گرسنگی به خود می‌پیچید، عرض کردم: ای دختر رسول خدا! دستهایت زخم شده است. چرا بعضی کارها را به فضه واگذار نمی‌کنی؟! فرمود: پدرم به من سفارش کرده که کارهای خانه یک روز با من باشد و یک روز به عهده او، و دیروز نوبت او بوده است. (مروجی طبسی، ۱۳۸۰)

۶- حضور اجتماعی

فاطمه(س) بانویی نبود که کاملاً با خارج از خانه قطع رابطه کرده باشد؛ چون تاریخ گواه است که وی دعوت دیگر زنان را می‌پذیرفتند، جهت تهیه وسایل روزمره به ویژه در روزهایی که حضرت علی(ع) حضور نداشتند بیرون می‌رفتند، مرتب به خانه پیامبر(ص) رفت و آمد می‌کردند و گاهی نیز برخی از یاران پیامبر(ص) را به همراه آن حضرت به حضور می‌پذیرفتند، اما باید توجه داشت که با این حال، بر مسئله عفاف و حجاب زن سخت تاکید می‌فرمودند. (مروجی طبسی، ۱۳۸۰)

موارد زیر نمونه‌هایی از حضور اجتماعی فاطمه زهرا(س) است:

الف) حضور در مراسم تدفین خواهر

ب) مداوای مجروحین: از جمله حضور حضرت در جنگ احد و تیمارداری مجروحان. به گزارش ابن سعد، حضرت فاطمه(س) چون زخم و جراحت را بر چهره پدر مشاهده نمود، به اتفاق علی(ع) به درمان پیامبر(ص) مشغول گردید؛ به این صورت که علی(ع) آب ریخته و فاطمه(س) بر زخم پدر مرهم می‌نهاد. (معارف، ۱۳۹۰ ش)

ج) حضور بر سر مزار شهداء: چنانکه امام صادق(ع) فرمود: **إِنَّ فَاطِمَةَ ع كَانَتْ تَأْتِي قُبُورَ الشُّهَدَاءِ فِي كُلِّ غَدَاةٍ سَبَّتِ فَتَأْتِي قَبْرَ حَمْرَةَ وَ تَتَرَحَّمُ عَلَيْهِ وَ تَسْتَعْفِرُ لَهُ.** حضرت، هر روز شنبه بر سر قبر شهدا و حمزه(ع) حاضر شده و برای ایشان طلب مغفرت می‌فرمود. (مجلسی، ۱۴۰۳ق، ج ۴۳، ص ۹۰)

بنابراین در اسلام حضور زن در اسلام تثبیت شده است و زن و مرد در همه‌ی فعالیت‌های جامعه بشری همسان هستند؛ همان‌گونه که مرد در جامعه وظایفی بر عهده دارد، وظایفی نیز بر دوش زنان که بطور متوسط نیمی از جمعیت هر جامعه‌ای را تشکیل می‌دهند، می‌باشد؛ حضور اجتماعی زنان اگر متناسب با ظرفیت‌ها، توانایی‌ها و کارکردهای ویژه او باشد؛ همراه با حفظ عفت و حجاب باشد و لطمه‌ای به سایر نقش‌های ویژه او چون همسررداری و فرزندپروری نزند، نه تنها مطلوب است بلکه ضروری است، چراکه در اینصورت نیروی انسانی فعال و متخصص مضاعف شده و به همین نسبت شتاب دستیابی به پیشرفت و ترقی در جامعه دوجندان خواهد شد.

۷- حضور سیاسی

حضرت زهرا(س) علاوه بر فعالیت‌های اجتماعی، دارای فعالیت سیاسی گسترده‌ای بودند که اغلب در راستای دفاع از امامت علی(ع) صورت گرفت؛ گزارش‌های تاریخی زیر گواه این مساله هستند:

الف) سخنرانی در مسجد مدینه (ایراد خطبه فدکیه) در دفاع از حق شخصی خود، طرح امامت علی(ع)، توبیخ عناصر سست پیمان و استیضاح غاصبان خلافت.

ب) ملاقات با زنان انصار و به یاد آوردن روایات و اقدامات پیامبر(ص) در موضوع امامت حضرت علی(ع).

ج) مرکزیت خانه حضرت زهرا(ع) جهت مبارزه با انحرافات سیاسی صدر اسلام و صدمه دیدن ایشان در مسیر همین مبارزات.

د) روی گردانی از غاصبان خلافت، قطع ملاقات با آنان و اعلام عدم رضایت از عملکرد آنها با یادآوردی این حدیث پیامبر(ص) که «ان الله یغضب لغضب فاطمه و یرضی لرضها»

ه) عدم اجازه به شرکت غاصبان خلافت در تشییع جنازه و نمازگزاردن بر ایشان و وصیت به دفن شبانه. (معارف، ۱۳۹۰ ش) به این ترتیب، دایره تاثیرگذاری عملکرد فاطمه(س) محدود به دوران حیات ایشان نبود، بلکه به عنوان مثال کیفیت دفن ایشان و مخفی ماندن قبر مطهرشان، پرونده غاصبان جایگاه امامت را تا همیشه تاریخ مفتوح نگه خواهد داشت.

لذا منافاتی ندارد که انسان در کنار عابد و زاهد و اهل ذکر و دعا بودن، انسانی سیاسی هم باشد؛ این تصور اشتباه است که حضور سیاسی زن در تضاد با وظایف مادری و همسری، و حضور سیاسی مرد منافی فعالیت‌های شغلی و خانوادگی اوست؛ بکه برعکس از نظر اسلام، این شاخصه‌ها در کنار یکدیگر شکل‌دهنده شخصیت یک انسان کامل هستند و اگر این‌گونه بود حضرات معصومین سزاوارتر به ترک آن بودند.

بنابراین اسلام می‌خواهد که انسان‌ها سبک زندگی‌ای را برگزینند که ابعاد مختلف معنوی و فکری و علمی و اجتماعی و سیاسی آن‌ها در کنار یکدیگر رشد و تعالی پیدا کند و در اینصورت است که فایده و ثمره وجود هر یک از آن‌ها برای جامعه بشری در حد اعلا خواهد بود.

نتیجه گیری:

آنچه گفته شد، تنها بخش کوچکی از عظمت حضرت زهرا(س) را به نمایش می‌گذارد، اما می‌توان گفت لحظه به لحظه‌ی حیات ایشان برای تمامی مسلمانان درس زندگی است:

- ۱- برای عموم مردم: توجه به خودسازی، انس با قرآن، اخلاص، راستگویی، التزام به تعهدهای اخلاقی، شجاعت، توجه به مسئولیت‌های سیاسی و اجتماعی، حفظ حیا و ...
 - ۲- برای همسران: احترام متقابل، حفظ آبروی خانواده، پرهیز از توقعات بیجا، صبر در مقابل کمبودهای زندگی، جلب رضایت همسر و ...
 - ۳- برای مادران: مراقبت از اعمال و رفتار خود به عنوان اولین الگو برای فرزندان، توجه به نیازهای فرزندان از جمله بازی‌های کودکان، دلسوزی برای آنان و ...
 - ۴- برای فرزندان: احترام به والدین، برقراری رابطه صمیمانه با آنان، توجه به نیازهای عاطفی والدین و ...
 - ۵- برای معلمان: صبر در مقابل پرسش‌های متعلمان، ارتقاء سطح علمی و توانایی پاسخ‌گویی به دانش‌آموزان و ...
- لذا تمام اقشار جامعه با الگوگیری از ایشان می‌توانند سبک زندگی خود را بنا نهاده و یا اصلاح کنند.

فهرست منابع:

کتاب:

- ۱- قرآن کریم
- ۲- ابن ابی الحدید، عبد الحمید بن هبه الله (۱۴۰۴)، شرح نهج البلاغه لابن ابی الحدید، قم: مکتبه آیه الله المرعشی النجفی، ج ۶
- ۳- ابن بابویه، محمد بن علی (۱۳۶۲)، الخصال، قم: جامعه مدرسین، ج ۲
- ۴- ابن شهر آشوب مازندرانی، محمد بن علی (۱۳۷۹ق)، مناقب آل ابی طالب علیهم السلام، قم: علامه، ج ۳
- ۵- ابن طاووس، علی بن موسی (۱۴۱۵)، الدرر الوقیة، بیروت: مؤسسه آل البيت علیهم السلام
- ۶- اربلی، علی بن عیسی (۱۳۸۱)، کشف الغمه فی معرفه الأئمه (ط - القدیمة)، تبریز: بنی هاشمی، ج ۲
- ۷- ارفع، سید کاظم (۱۳۷۰)، سیره عملی اهل بیت (ع) - حضرت فاطمه زهرا(س)، تهران، طلوع آزادی
- ۸- بابازاده، علی اکبر (۱۳۸۴)، سیری در سیره حضرت زهرا(س)، قم: سنابل
- ۹- بحرانی اصفهانی، عبد الله بن نور الله (۱۴۱۳)، عوالم العلوم و المعارف و الأحوال من الآیات و الأخبار و الأقوال (مستدرک سیده النساء إلی الإمام الجواد)، قم: مؤسسه الإمام المهدي عجل الله تعالی فرجه الشریف، اول، ج ۱۱
- ۱۰- بحرانی، سید هاشم بن سلیمان (۱۴۱۱)، حلیه الأبرار فی أحوال محمد و آله الأطهار علیهم السلام، قم: مؤسسه المعارف الإسلامیه، ج ۲
- ۱۱- جوادی آملی، عبدالله (۱۳۹۱)، مفاتیخ الحیاء، تحقیق محمد حسین فلاح زاده، قم: اسراء، چهارم
- ۱۲- حسکانی، عبید الله بن عبد الله (۱۴۱۱)، شواهد التنزیل لقواعد التفضیل، تهران: التابعة لوزارة الثقافة و الإرشاد الإسلامی، مجمع إحياء الثقافة الإسلامیه، ج ۱
- ۱۳- شهیدی، سید جعفر (۱۳۷۹)، زندگانی فاطمه زهرا(س)، تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی
- ۱۴- طباطبایی، سید محمد حسین (۱۴۱۷)، المیزان فی تفسیر القرآن، قم: دفتر انتشارات اسلامی جامعه مدرس حوزه علمیه قم، ج ۱۶

- ۱۵- طبری آملی صغیر، محمد بن جریر بن رستم (۱۴۱۳)، دلائل الإمامة (ط- الحدیث)، قم: بعثت
- ۱۶- طوسی، محمد بن الحسن (۱۴۱۴)، الأمالی (للطوسی)، قم: دارالتقافه، اول
- ۱۷- کراجکی، محمد بن علی (۱۴۱۰)، کنز الفوائد، قم: دار الذخائر
- ۱۸- کربلایی نظر، محسن (۱۳۹۱)، زن و بازیابی هویت حقیقی (گزیده بیانات حضرت آیت الله العظمی سید علی خامنه‌ای رهبر معظم انقلاب اسلامی)، تهران: انتشارات انقلاب اسلامی
- ۱۹- مجلسی، محمد باقر (۱۴۰۳)، بحار الأنوار الجامعة لدرر أخبار الأئمة الأطهار، تهران: اسلامیة، مکرر
- ۲۰- _____ (۱۴۰۴)، مرآة العقول فی شرح أخبار آل الرسول، تهران: دار الکتب الإسلامیة، ج ۵

مقاله:

- ۱- حسینی، فریبا (۱۳۹۰)، «حضرت فاطمه (س) و تربیت فرزندان»، پیوند، شماره ۳۷۸ و ۳۷۹
- ۲- معارف، مجید (۱۳۹۰)، «شاخصه های ایمان در الگوی فکری، رفتاری حضرت فاطمه (سلام الله علیها)»، منهاج، شماره ۱۲

سایت:

- ۱- استفاده از جاذبه شعر در تربیت کودک، مشاهده شده در تاریخ ۹۲/۲/۱۱
<http://www.yazahra.net/far/selecttext.php?ic=۶۰۴&subid=۷>
- ۲- احادیث فاطمه زهرا سلام الله علیها، مشاهده شده در تاریخ ۹۲/۲/۱۱
<http://www.hadithlib.com/guides/view/>
- ۳- بیانات مقام معظم رهبری در جمع بسیجیان به مناسبت هفته بسیج، مشاهده شده در تاریخ ۹۲/۲/۱۱
<http://www.leader.ir/langs/fa/?p=bayanat&id=۱۵۱۰>
- ۴- مروجی طبسی، محمد جواد (۱۳۸۰)، کتاب الکترونیکی "الگوی حیات زیبا"، مشاهده شده در تاریخ ۹۲/۲/۱۱
http://www.aviny.com/Occasion/Ahlebeit/Fatemeh/Shahadat/۸۷/Ketab/hiat_ziba/fehrest.aspx